

Συνέντευξη Γ. Βαρουφάκη, που πήρε ο Παύλος Κλαυδιανός, με θέμα: «Το Τρίτο Μνημόνιο: Τι έρχεται και τι μπορούμε να κάνουμε». Στην ιστοσελίδα της ΕΠΟΧΗΣ διατίθεται ως:

- Μέρος Α: [Προεκλογική σκηνοθεσία το πλεόνασμα και η έξοδος στις αγορές - 30η Μαρτίου 2014](#)
- Μέρος Β: [Με ψευδώνυμο θα έρθει το τρίτο μνημόνιο - 7η Απριλίου 2014](#)

Η τελευταία συμφωνία μεταξύ κυβέρνησης και τρόικας εμφανίζεται σαν πρώτο βήμα εξόδου από την κρίση και το μνημόνιο. Είναι, λοιπόν, έτσι ή για άλλη μια φορά καλείται η καθημαγμένη κοινωνία να πιστέψει ότι υπάρχει φως;

Η ίδια η κυβέρνηση παραδέχεται ότι το ελληνικό χρέος, το οποίο σύμφωνα με το Μνημόνιο II θα αποπληρώνουμε μέχρι και το 2030, παραμένει μη βιώσιμο. Μ' άλλα λόγια, σύμφωνα με την ίδια την τρόικα έχουμε «μνημονιώδεις» υποχρεώσεις ως το 2030 που η ίδια η κυβέρνηση, το ΔΝΤ, η ΕΚΤ, η Επιτροπή, ο κ. Σόιμπλε παραδέχονται πως είναι αδύνατο να τηρηθούν. Το μνημόνιο είχε δύο σκέλη. Πρώτον, τη διαδικασία παροχής των δόσεων στην Ελλάδα. Αυτή λήγει τον Μάιο με την τελευταία δόση. Από εκεί και πέρα όμως, ξεκινάει το πιο αυστηρό και σκληρό μέρος των μνημονιακών συμβάσεων, που αφορούν τις δικές μας αποπληρωμές των μνημονιακών δανείων που θα συνεχισθούν, σύμφωνα με το πρόγραμμα, ως το 2030, οπότε θα μιλάμε για έξοδο από το μνημόνιο. Όταν έχουμε αυτή την υποχρέωση είναι, τουλάχιστον, ανέκδοτο να αναφερόμαστε τώρα σε έξοδο από το Μνημόνιο. Προφανώς, η κυβέρνηση μετά από δυο χρόνια σχετικής νηνεμίας στο κοινωνικό μέτωπο και αντιμετωπίζοντας τώρα μια εκλογική διαδικασία στην οποία φοβάται ότι θα τιμωρηθεί, προσπαθεί με νύχια και με δόντια να δημιουργήσει συνθήκες ανοχής, όχι βέβαια επιβράβευσης, στο εκλογικό σώμα και διάσπασής του μέσα από την παγιωμένη στρατηγική του πρώτον «τρομοκρατούμε τον κόσμο», δεύτερον «του σπάμε το ηθικό», τρίτον του «υποσχόμαστε αυτά που θέλει να ακούσει, κι ας μην τα πιστεύει».

Η «Wall Street Journal» έγραφε, βοηθώντας, ότι η κυβέρνηση κινήθηκε σ' αυτή τη διαπραγμάτευση στον δικό της «σκοπό», σε σχέση με την τρόικα, στηριζόμενη στις βελτιωμένες προοπτικές της οικονομίας. Να το σχολιάσουμε;

Η αλήθεια είναι ότι η κυβέρνηση είχε τη δυνατότητα να συγκρουστεί με την τρόικα αρμούμενη αυτά που προσπάθησε να της επιβάλλει η τρόικα λέγοντας ότι δεν θα πάρει τις επόμενες δόσεις αν πρώτα δεν γινόταν συνολική αναδιαπραγμάτευση της δανειακής σύμβασης. Δεν το έκανε όμως. Έκανε ακριβώς αυτό που της είπε η τρόικα. Η όλη ιστορία ότι δήθεν έκανε διαπραγμάτευση για το γάλα, ομαδικές απολύσεις κ.τ.λ. είναι ένα φθηνό θεατρικό έργο. Η τρόικα γνωρίζει πολύ καλά ότι δεν υπήρξε πρωτογενές πλεόνασμα, λόγω των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου. Απλώς επέτρεψε στην κυβέρνηση να πάρει 500 εκ. να τα μοιράσει προεκλογικά, όπως κάνουν παραδοσιακά οι ελληνικές κυβερνήσεις, μόνο και μόνο για να επιβραβεύσει την ενδοτικότητα της.

Επίκειται, λοιπόν, μετά τις εκλογές σκληρή συζήτηση;

Συζήτηση μεταξύ κυβέρνησης και τρόικας σκληρή δεν υπήρξε ποτέ ούτε θα υπάρξει.

Εννοείται, σκληρή για τα θέματα που θα θέσει και θα απαιτηθούν.

Προφανώς. Η συμφωνία του κ. Σαμαρά με την κ. Μέρκελ μετά την εκλογή του Ιουνίου 2012 ήταν ότι, καταρχάς, η Ελλάδα δεν θα εκπαραθυρωθεί από την Ευρωζώνη, εφόσον ο κ. Σαμαράς και ο κ. Στουρνάρας «ξεχάσουν» τη συμμαχία με το ΔΝΤ για απομείωση του ελληνικού χρέους και εφαρμόσουν ό,τι τους απαιτηθεί, με την υπόσχεση ότι μετά τις γερμανικές εκλογές θα ανακουφισθεί η κατάσταση με το ελληνικό χρέος. Η κ. Μέρκελ δεν τήρησε τις υποσχέσεις εκείνες – υποσχέσεις που μας έλεγε ο κ. Σαμαράς ότι είχε. Τώρα, δεν μπορούσε να μην του δώσει κάτι, όταν ο κ. Σαμαράς και ο κ. Στουρνάρας έχουν υποκλιθεί πλήρως στις απαιτήσεις του Βερολίνου και γενικότερα της τρόικας, κι έχουν απορρίψει την πρόταση του ΔΝΤ για μια από κοινού κρούση στο Βερολίνο και την Φραγκφούρτη για μείωση του ελληνικού χρέους. Τώρα, που βρίσκονται αντιμέτωποι με τις εκλογές το δωράκι που τους έκαναν είναι τα 500 εκ. Μερικά ψίχουλα, μ' άλλα λόγια, με στόχο να δουν το καλοκαίρι τι θα κάνουν με ένα χρέος το οποίο οι ίδιοι γνωρίζουν ότι δεν είναι βιώσιμο. Πολύ φοβάμαι ότι δεν θα ξέρουν τι να κάνουν, όπως δεν ήξεραν πριν ένα, δύο, τρία, τέσσερα χρόνια.

Πριν πάμε στο χρέος, να ρωτήσω σε ποια βάση, από τεχνοκρατική άποψη, γίνονται οι υπολογισμοί για το πλεόνασμα και επομένως η συζήτηση μεταξύ τρόικας και υπουργείου Οικονομικών.

Νομίζω ότι δεν έχει γίνει, στ' αλήθεια, συζήτηση περί πρωτογενούς πλεονάσματος. Η τρόικα ξέρει ότι δεν υπάρχει. Υπάρχουν δυο διαστάσεις του θέματος. Πρώτον, η κυβέρνηση μιλάει για πλεόνασμα σε **ταμειακή βάση**. Η τρόικα δεν την αποδέχεται, μιλάει **στη βάση των δεδουλευμένων**, όπως και η Eurostat η οποία θα αποφανθεί το καλοκαίρι, πλέον, για το πλεόνασμα του 2013. Αυτή τη στιγμή το πλεόνασμα που αναφέρουν δεν είναι αποδεκτό από Eurostat και τρόικα. Η τρόικα, όμως, κάνει τα στραβά μάτια προεκλογικά και δίνει 500 εκ. στον κ. Σαμαρά ώστε να τον υποστηρίξει στην προσπάθειά του να πείσει τους εκλογείς ότι η ανάκαμψη είναι προ των πυλών και οι θυσίες διακαιώνονται. Ποια είναι η λογιστική κατάσταση στην πραγματικότητα ως προς το πρωτογενές πλεόνασμα σε δεδουλευμένη βάση; Για να απαντήσουμε, πρέπει να λάβουμε δύο σημαντικές μεταβλητές υπ' όψη μας: Πρώτον, τις **ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις** του δημοσίου. Δεύτερον, την απόφαση του Ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), η οποία θα παρθεί Ιούλιο – Αύγουστο του 2014, όσον αφορά το **κόστος της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών για το 2013**. Αυτό το κόστος θα υπολογισθεί στη βάση εκτίμησης για την τιμή των μετοχών των τραπεζών στο χρηματιστήριο σε σχέση με το 2013. Άρα, ως τότε, δεν θα έχουμε κανένα σταθερό σημείο για τον υπολογισμό του πλεονάσματος του 2013.

Επίκειται το νομοσχέδιο για τις τράπεζες και η κυβέρνηση δείχνει μέγιστη πολιτική ανησυχία, απέφυγε να απαντήσει και σε ερώτηση του Αλέξη Τσίπρα στη Βουλή. Τι σκέπτονται άραγε, γι' αυτό τον κόμπο;

Η στρατηγική τόσο της ελληνικής κυβέρνησης όσο και της ΕΕ για τις ελληνικές τράπεζες είναι η στρατηγική του κουκουλώματος της βαθιάς πτώχευσης των τραπεζών. Απλά, δεν θα παραδεχθούν πως παρά τα 40 με 46 δις που θα έχουν λάβει οι τράπεζες από το δημόσιο, θα παραμένουν «νεκροζώντανες», δηλαδή ανίκανες να δανείζουν ακόμα και στις επικερδείς επιχειρήσεις. Τέσσερεις είναι οι λόγοι για αυτό: **Πρώτον**, το PSI άφησε τις τράπεζες πολύ πιο λαβωμένες απ' ότι παραδέχθηκε η Blackrock και η τρόικα. **Δεύτερον**, λόγω της λεγόμενης «επιαναγοράς» χρέους στα τέλη του 2012 – η οποία, να θυμηθούμε, έγινε γιατί η ελληνική κυβέρνηση δεν δέχθηκε την **πρόταση Λαγκάρντ** για απομείωση του χρέους – και η οποία «επιαναγορά» ουσιαστικά επρόκειτο για ένα δεύτερο PSI που έβλαψε τις τράπεζες. **Τρίτον**, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια τα οποία είναι πολύ, πολύ μεγαλύτερα από αυτά που αναφέρουν – υπολογίζω μια νέα τρύπα 50 – 60 εκ. ευρώ. **Τέταρτον**, λόγω της συνεχιζόμενης διαπλοκής κομμάτων εξουσίας, ΜΜΕ και τραπεζιτών, με τους τραπεζίτες να καταφέρνουν, ελέω των κομμάτων εξουσίας, να παραμείνουν στο τιμόνι των πτωχευμένων τραπεζών ώστε να συνεχίσουν να εξυπηρετούν τα κόμματα εξουσίας και τα συστημικά ΜΜΕ.

Με άλλα λόγια, Δηλαδή, δεδομένης της αποφασιστικότητας με την οποία ο κ. **Σόιμπλε** απορρίπτει την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών από το ESM (έχει λήξει αυτή η ιστορία, ιδίως με τη δήθεν ενοποίηση των τραπεζών που αποφάσισαν και για την οποία χαιρόνται και εορτάζουν αυτή την εποχή), οι τράπεζες δεν θα μπορέσουν να βρουν τα κεφάλαια που χρειάζονται για να καλύψουν αυτές τις μαύρες τρύπες. Το Δημόσιο δεν έχει τη δυνατότητα να δανεισθεί κι άλλα 50 – 60 δις. να τους δώσει – ευτυχώς δεν θα το κάνει – κι αυτό τι σημαίνει; Ότι οι τράπεζες θα **παραμείνουν νεκροζώντανες**. Και η μόνη στρατηγική της τρόικας και της κυβέρνησης είναι αυτό να μην φανεί. Μ' άλλα λόγια θα υπάρξει μια ανίερη συμμαχία μεταξύ Αθήνας, Βερολίνου και Φραγκφούρτης να βρουν έναν τρόπο δήθεν ότι θα έχουν καλύψει τις μαύρες τρύπες των τραπεζών. Η ΕΚΤ είναι και θα παραμείνει προβληματισμένη μ' αυτό διότι η λεγόμενη τραπεζική ενοποίηση πετάει σ' αυτή το μπαλάκι του ελέγχου της εποπτείας των ελληνικών τραπεζών. Αυτό, έχει πολύ μεγάλη σημασία: η ΕΚΤ έφτιαξε ένα νέο τμήμα, ένα νέο παράρτημα που στόχο έχει την εποπτεία των τραπεζών. Αυτοί οι άνθρωποι θα έλθουν, και είναι καλοί επαγγελματίες, θα κοιτάξουν τα βιβλία των τραπεζών, θα δουν ότι είναι πτωχευμένες αλλά μετά θα υπάρξει τεράστιο πολιτικό κόστος και μεγάλες πιέσεις επάνω τους για να μην το ανακοινώσουν. Διότι αν το ανακοινώσουν μετά δεν υπάρχει διαδικασία επανακεφαλαιοποίησης, δεν υπάρχουν τα χρήματα. Θα προσποριούνται, λοιπόν, ότι δεν υπάρχει πρόβλημα, οι τραπεζίτες θα γνωρίζουν ότι η ΕΚΤ που είναι η μοναδική εποπτική αρχή πλέον τις θεωρεί πτωχευμένες αλλά διστάζει να το πει. Και ξέρετε τι θα σημαίνει, τελικά, αυτό; Ένα πράγμα: δεν θα υπάρξει καθόλου τραπεζική πίστη στον ιδιωτικό τομέα γιατί οι τραπεζίτες το γνωρίζουν ότι οι τράπεζες είναι πτωχευμένες, ότι η ΕΚΤ караδοκεί να τους πάρει τις τράπεζες κι έτσι ό,τι χρήμα θα μπει μέσα στα ταμεία των τραπεζών θα το κρατάνε.

Υπάρχουν άφθονα κεφάλαια, λένε, που από τις αναδυόμενες αγορές, έρχονται στην Ευρώπη, στην περιφέρειά της. Ήδη δυο τράπεζες προχώρησαν σε αυξήσεις κεφαλαίου. Τι κεφάλαια είναι αυτά;

Είναι αλήθεια ότι υπάρχει ροή κεφαλαίων προς την Ευρωζώνη από κερδοσκοπικά κεφάλαια τα οποία είχαν παραχθεί μέσα από τη λεγόμενη ποσοτική χαλάρωση των μεγάλων κεντρικών τραπεζών – Βρετανίας, ΗΠΑ, Ιαπωνίας – οι οποίες κόβουν χρήμα και συνεχίζουν να το κάνουν. Αυτά τα χρήματα είχαν εισρεύσει σε χώρες όπως η Βραζιλία, η Ινδονησία, η Μαλαισία, η Τουρκία και τώρα, λόγω μείωσης αναπτυξιακών ρυθμών και μεγάλων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν μετά από την ανακοίνωση της Fed ότι μειώνεται ο ρυθμός πιστωτικής χαλάρωσης (καθώς και κινήσεις της Κινεζικής κυβέρνησης για να μειωθεί η εχώρα τραπεζική πίστη), κάποια χρήματα, σε κατάσταση πανικού, έφυγαν από τις αγορές αυτές και ήλθαν στην Ευρωζώνη. Πρέπει, όμως, να σου πω ότι αυτό δεν αρκεί για να σωθούν οι τράπεζές μας διότι αυτά τα χρήματα δεν καταλήγουν ως κεφαλαιακά αποθέματα στις ελληνικές τράπεζες. Είναι κερδοσκοπικά και έρχονται με στόχο να **μην** μείνουν, να χρησιμοποιήσουν το απαράδεκτο θεσμικό καθεστώς Παπαδήμου-Βενιζέλου –μετά το PSI, με τα Warrants– που τους δίνει δυνατότητα για ένα πολύ **γρήγορο κέρδος** το οποίο μετά θα το εξαργυρώσουν και θα το βάλουν στα πόδια με την εμφάνιση των πρώτων, νέων σύννεφων. Όταν βλέπεις να μπαίνουν σε μια χώρα τέτοια κεφάλαια, και σε ένα τραπεζικό σύστημα διαλυμένο, αυτό πρέπει να σε θορυβεί, όχι να σε ικανοποιεί. Υπάρχει πολύ μεγάλη διαφορά αν μπαίνουν κεφάλαια με τα οποία αγοράζουν υπάρχουσες ή νέες μετοχές για κερδοσκοπικό παιχνίδι από το να τοποθετούνται με σκοπό την μακροχρόνια παραμονή τους. Σήμερα, τα κεφάλαια που εισρέουν εισρέουν με στόχο να αποδημήσουν εν μία νυκτί, όταν τα hedge funds κρίνουν ότι ό,τι ήταν να κερδίσουν το κέρδισαν. Οι τραπεζίτες μας, αυτή τη στιγμή καίγονται να δείξουν ότι υπάρχει αύξηση της τιμής των τραπεζικών μετοχών και μια επιτυχημένη αύξηση μετοχικού κεφαλαίου και, για αυτό, έρχονται σε **αμαρτωλές συμμαχίες μ' αυτά τα Hedge Funds** με τρόπους που τους βοηθούν να προσποιούνται ότι υπάρχει πραγματική ζήτηση για μακροχρόνιες τοποθετήσεις κεφαλαίων στις ελληνικές τράπεζες. Στην πραγματικότητα πρόκειται για κερδοσκοπικά κεφάλαια που έρχονται με στόχο την γρήγορη έξοδό τους.

Η κυβέρνηση ωστόσο τροφοδοτεί δημοσιεύματα ότι μετά τη συμφωνία, ο στρατηγικός στόχος της είναι η έξοδος στις αγορές, η αποφυγή λήψης νέου δανείου από την ευρωζώνη, η μη λήψη νέων μέτρων, εν τέλει, και η απαλλαγή από το μνημόνιο. Αυτό ενδεχομένως συνδέεται και με την απόψη της Γερμανίας για όλα αυτά.

Η συγκεκριμένη κυβέρνηση θα κάνει ακριβώς ό,τι της πει ο κ. Σόιμπλε. Είναι καθαρό αυτό. Το ελληνικό Δημόσιο είναι πτωχευμένο, κακά τα ψέματα. Έχει ένα χρέος, μη βιώσιμο. Μόνο το 2014 απαιτούνται αποπληρωμές 31 δισ. και το 2015, 22 δισ. Δεν θα μπορούν να γίνουν αυτές οι αποπληρωμές. Χρειαζόμαστε πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 4% του ΑΕΠ για τις αποπληρωμές, αλλά αυτό είναι στη σφαίρα της επιστημονικής φαντασίας και κανένας δεν περιμένει πως θα γίνει. Πού και πώς, λοιπόν, θα βρεθούν αυτά

τα χρήματα για να προσπονηθούν ότι αυτές οι αποπληρωμές μπορεί να γίνουν; Γιατί περί αυτού πρόκειται. Όπως γίνεται εξάλλου, τέσσερα χρόνια τώρα: **προσποιούμαστε!** Δανειζόμαστε με νέα δανεικά για να αποπληρώνουμε τα παλιά, με πυραμιδικό τρόπο. Υπάρχουν δυο εναλλακτικές. Η μια είναι νέος επίσημος δανεισμός, ένα τρίτο μνημόνιο με ένα σημαντικό ποσό. Αυτό όμως είναι **πολιτικά δύσκολο** διότι ούτε η γερμανική κυβέρνηση το αντέχει, ούτε η ελληνική. Η μοναδική εναλλακτική είναι, όπως εγώ την ονομάζω, **να μας βγάλουν πτωχευμένους στις αγορές**. Θα ερωτήσεις: μα οι αγροές, ηλίθιες είναι να δανείσουν πτωχευμένους; Η απάντηση είναι πάρα πολύ απλή: είναι το πρόγραμμα OMT, της ΕΚΤ.

Ες αεί όμως; Κανένας δεν μπορεί να περπατάει επί πολύ στην επιφάνεια των υδάτων.

Ες αεί, βέβαια δεν υπάρχει τίποτε, κάποια στιγμή θα σπάσει η φούσκα, αλλά μην ξεχνάμε ότι οι πολιτικοί μας έχουν έναν ορίζοντα διετίας το πολύ. Το τι θα γίνει το 2016, πόσο μάλιστα το 2024, δεν τους απασχολεί. Κοίταξε. Αυτή τη στιγμή τα σπρεντς έχουν πέσει. Ισχύει ακόμη η ανακοίνωση του κ. **Ντράγκι** ότι θα κάνει ό, τι χρειάζεται αν τα επιτόκια ανέβουν περισσότερο από ένα σημείο. Αυτή τη στιγμή η Ιταλία δεν μπορεί να αναχρηματοδοτήσει το χρέος της, όμως τα επιτόκια δανεισμού της είναι πάρα – πάρα πολύ χαμηλά. Γιατί οι dealers της αγοράς ομολόγων έχουν λάβει στα σοβαρά αυτή την προειδοποίηση ότι αν ανεβάσουν τα επιτόκια πάνω από 3%, 4%, 5% θα τους κάψει. Ότι το στοίχημά τους θα αποτύχει διότι ο **Ντράγκι** τυπώνοντας χρήμα και αγοράζοντας όσα ιταλικά ομόλογα χρειάζεται θα ρίξει τα επιτόκια. Η επέκταση αυτής της πολιτικής εκφοβισμού των αγορών από την ΕΚΤ και στην περίπτωση της Ελλάδας είναι ο μόνος τρόπος για να βγει η Ελλάδα στις αγορές με ένα επιτόκιο 4% - 5%. Κάτι που θα είναι μεν καταστροφικό για το δημόσιο ελληνικό χρέος αλλά το οποίο θα δώσει την ευκαιρία σε Αθήνα και Βερολίνο να πανηγυρίσουν την έξοδο στις αγορές. Αυτό που είναι σίγουρο είναι ότι η επέκταση της OMT της ΕΚΤ και στην Ελλάδα θα γίνει **όχι επίσημα, αλλά ανεπίσημα**. Δεν θα χρειαστεί καμία επίσημη ανακοίνωση από την ΕΚΤ. Το μόνο που χρειάζεται είναι ο κ. **Ντράγκι** να σηματοδοτήσει στις αγορές ομολόγων ότι στην OMT συμπεριλαμβάνει και την Ελλάδα. **Οπότε, ουσιαστικά, συναφτεί ένα τρίτο μνημόνιο που θα διαφέρει από τα δύο προηγούμενα στο ότι ο δανεισμός θα γίνει από τις αγορές υπό την σιωπηλή κηδεμονία της ΕΚΤ.**

Πώς αυτό θα «συνομολογηθεί» για να έχει ισχύ; Τι θα περιλαμβάνει;

Θα υπάρχει νέα συμφωνία και νέα δάνεια. Δεν υπάρχει πιθανότητα να μην γίνει καθώς (α) είναι αδύνατον οι αποπληρωμές του Μνημονίου II να γίνουν από το ελληνικό δημόσιο στους πιστωτές μας και (β) το ελληνικό κράτος δεν θα μπορεί να διατηρήσει τα πρωτογενή πλεονάσματα (όταν αρχίσει να τα έχει στην πραγματικότητα) για είκοσι χρόνια χωρίς να καταρρεύσει το πολιτικό σύστημα. Τώρα, είμαι σίγουρος ότι το Μνημόνιο III δε θα το ονομάσουν μνημόνιο. Τι σημασία έχει πως θα το ονομάσουν και από ποιον θα δανειζόμαστε; Ας πάμε πίσω στο 2012, με το δεύτερο μνημόνιο που δανειστήκαμε 130 δισ., προχωρήσαμε στο PSI, με τα νέα μέτρα κ.τ.λ. Ποια διαφορά θα έκανε για την Ελλάδα, τότε, αν τα 130 δισ. αντί από επίσημο

δανεισμό τα είχαμε πάρει με τη διαμεσολάβηση και υπό την κηδεμονία της ΕΚΤ από τις αγορές με το ίδιο επιτόκιο; Η απάντηση είναι: Καμία! Κάπως έτσι θα γίνει με το τρίτο μνημόνιο. Δεν θα λέγεται μνημόνιο, θα είναι δάνεια από τις αγορές αλλά με την παρέμβαση της ΕΚΤ **και η Ελλάδα θα τελεί υπό διεθνή επιτήρηση και κηδεμονία μέχρι το 2050** γιατί μάλλον θα μας επιμηκύνουν τα υπάρχοντα δάνεια για να μπορούν, δήθεν, να είναι βιώσιμα μαζί με τα νέα από τις αγορές, ως το 2050 – 2055.

Είναι αυτό η βάση των σεναρίων που διαβάζουμε στον Τύπο. Έχει, καταρχάς, συζητηθεί μεταξύ κυβέρνησης και Γερμανίας;

Δεν έχει καν συζητηθεί, έχει ανακοινωθεί στην κυβέρνηση! Είναι επιταγή. Θα της το προσφέρουν και σαν μια ευκαιρία για να βγουν μπροστά και να πουν ότι η ελληνική κυβέρνηση κυβερνά, ότι αυτή τη στιγμή ο ελληνικός λαός βρίσκεται μπροστά στην απελευθέρωσή του από το μνημόνιο κτλ. Είναι κάτι που προσφέρει ο Σόιμπλε, σαν ένα πολιτικό δώρο, στην σημερινή κυβέρνηση – σαν ένα αντισταθμιστικό όφελος για το κούρεμα που της είχε υποσχεθεί αλλά δεν της έδωσε.

Μετά τις εκλογές, όμως, αρχίζει η συζήτηση με τους πιστωτές για το χρέος.

Νομίζω ότι δεν θα είναι συζήτηση. Θα προσφέρουν, απλώς, μια επιμήκυνση στην ελληνική κυβέρνηση, δηλαδή αντί να πληρωθούν τα 31 δισ. το 2014 να πληρωθούν 20 δισ. και το 2015 αντί τα 22 δισ. τα 15 δισ., κλπ. επεκτείνοντας τις αποπληρωμές από το 2030 στο 2050 και μειώνοντας τα επιτόκια αποπληρωμής ανεπαίσθητα κατά 0,5%. Αυτή η νέα συμφωνία θα υποστηριχθεί με νέα δάνεια από τον ιδιωτικό τομέα μέσα από το πρόγραμμα OMT, όπως προανέφερα. **Έτσι, απ' αυτή τη διαδικασία, το ελληνικό χρέος θα γίνει ακόμη λιγότερο βιώσιμο, το ελληνικό Δημόσιο ακόμη πιο βαθιά πτωχευμένο, κι η ελληνική κοινωνική οικονομία ακόμα πιο καχεκτική και δέσμια.**

Μια νέα κυβέρνηση, ο ΣΥΡΙΖΑ, σε ποιο έδαφος θα μπορούσε να στηριχθεί για να διαπραγματευθεί; Ο καιρός περνάει.

Ακριβώς. Λόγω της κυβέρνησης Βενιζέλου – Σαμαρά – Στουρνάρα **χάσαμε τη μεγάλη ευκαιρία που είχαμε τα δυο τελευταία χρόνια να διαπραγματευθούμε στη βάση άρνησης παραλαβής των δόσεων.** Όταν θα έλθει η νέα κυβέρνηση, όλες οι δόσεις θα έχουν εισπραχθεί και, έτσι, αυτό το διαπραγματευτικό χαρτί, δυστυχώς, θα έχει θυσιαστεί, εγκληματικά, από την παρούσα κυβέρνηση. Το διαπραγματευτικό χαρτί που μας απομένει είναι ένα βέτο στο ζήτημα της δήθεν τραπεζικής ενοποίησης. Μ' άλλα λόγια να πουλήσουμε πολύ ακριβά την ψήφο μας γι' αυτό το εξάμβλωμα που ονομάζεται τραπεζική ενοποίηση, αν δεν έχει ολοκληρωθεί όταν θα υπάρξει, αν υπάρξει, μια κυβέρνηση διαφορετική. Πέραν τούτου, το μόνο που μένει είναι **η άρνηση αποπληρωμών σύμφωνα με το Μνημόνιο II ή με βάση το Μνημόνιο III που θα μας έχουν εισαγάγει τον Αύγουστο του 2014 ή δεν ξέρω πότε θα το περάσουν, ίσως το φθινόπωρο.** Σημειώνω αυτό που ισχυρίζονται ο κ. Βενιζέλος και ο κ. Στουρνάρας τον τελευταίο καιρό: ότι ένα κούρεμα στο αρχικό κεφάλαιο που δανειστήκαμε από την τρόικα θα θεωρηθεί

επιθετική κίνηση από ευρωπαίους και ότι θα είναι πολύ δύσκολο ακόμη και αν θέλει ο κ. Σόιμπλε να το περάσει από τη γερμανική βουλή. Δεν διαφωνώ σε πολύ μεγάλο βαθμό μ' αυτό. Το θέμα είναι, δεδομένου ότι πρέπει να γίνει κούρεμα, διότι δεν μπορείς να πας κόντρα στους κανόνες της «φύσης», κι ένα χρέος μη βιώσιμο θα κουρευτεί θέλοντας και μη, πώς θα «πακετάρεις» το κούρεμα. Πως θα το «επικοινωνήσεις». Ένας εύσχημος τρόπος είναι μια πρόταση που κάνω εδώ και πολύ καιρό: Να πούμε ωραία, «ΟΚ, δεν θα κουρευτεί το χρέος. Χρωστάμε 320; χρωστάμε 320». Να εκδοθούν νέα ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου για 320 δισ. τα οποία θα ανταλλαχθούν με το χρέος των 320 δισ. που έχουν στην κατοχή τους η ΕΚΤ, ο ESM (ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας) και το ΔΝΤ.

Ουσιαστικά, δηλαδή, θα παγώσει το ελληνικό χρέος.

Όχι μόνο θα παγώσει αλλά αυτά τα νέα ομόλογα θα έχουν την μορφή που ο Κένυς ονόμαζε *Bisque Bonds* ή αυτό που ονομάζεται: «ρήτρα ανάπτυξης». Το οποίο σημαίνει ότι σας χρωστάω ονομαστικά τόσο, πάρτε αυτά τα ομόλογα τα οποία εμπεριέχουν *coupons*, που προβλέπουν πόσα χρήματα θα ξεπληρώνω κάθε χρόνο, μόνο που οι αποπληρωμές τόσο των τόκων όσο και των χρεολυσίων **διακόπτονται** ή **αναβάλλονται** τις περιόδους όπου η αύξηση του ΑΕΠ είναι κάτω από ένα ορισμένο ποσοστό. Δεν μιλάς για κούρεμα, λες ότι αναγνωρίζεις το χρέος που έχεις, εκδίδεις νέα ομόλογα με ονομαστική αξία ίδια με το χρέος σου (οπότε τύποις δεν έχει κουρευτεί), αλλά εάν οι αποπληρωμές διασυνδέονται με το ΑΕΠ τότε το βάθος του κουρέματος είναι αντιστρόφως ανάλογο της ανάπτυξης.

Δηλαδή το «κούρεμα» πάει πολύ πίσω χρονικά.

Όχι μόνο πάει πίσω χρονικά αλλά έχει και μεταβλητό μέγεθος. Πρότασή μου είναι όχι μόνο οι αποπληρωμές να συνδέονται με το ΑΕΠ αλλά να υπάρχει και μια ακόμη ρήτρα σύμφωνα με την οποία να **εκπνέουν** αυτά τα ομόλογα μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, αν έχουν ξεπεράσει ένα χρονικό όριο.

Να εκπνέουν χωρίς να έχουν πληρωθεί;

Ναι, χωρίς να έχουν πληρωθεί. Οπότε **ουσιαστικά εισάγεις ένα εν δυνάμει βαθύ κούρεμα** (χωρίς να το λες κούρεμα) του οποίου το μέγεθος θα είναι αντιστρόφως ανάλογο της οικονομικής ανάπτυξης του τόπου. Καθιστάς, δηλαδή, τους πιστωτές συνέταιρους στην οικονομική μας ανάπτυξη. Αμέσως, οι πιστωτές αποκτούν λόγο να ξανασκεφτούν την λογική της λιτότητας, στον βαθμό που μειώνει την ανάπτυξη και βαθαίνει το ντε φάκτο κούρεμα που θα πρέπει να αποδεχθούν.

Χρειαζόμαστε, όμως, και ανάπτυξη. Πώς θα γίνει ανάπτυξη όταν η καταστροφή των αναπτυξιακών δυνατοτήτων έχει φτάσει σε τέτοια επίπεδα που να χρειάζονται εξωγενείς ωθήσεις γι' αυτό;

Ακριβώς έτσι είναι. Πρώτον, απαιτείται μια νέα δημόσια επενδυτική τράπεζα, όπως ήταν η ΕΤΒΑ παλιά. Δεύτερον, θα καταργούσα το ΕΣΠΑ ή θα το συρρίκνωνα ιδιαίτερα και θα ζητούσα από την ΕΕ οι πόροι του να δοθούν ως

επί το πλείστον στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE) η οποία σε συνεργασία μ' αυτή τη νέα δημόσια επενδυτική τράπεζα που ανέφερα προηγουμένως να προβαίνει σε τοποθετήσεις και σε επενδύσεις στην Ελλάδα. Εμπιστεύομαι πολύ περισσότερο μια δημόσια επενδυτική τράπεζα που θα έχει «χτιστεί» από την αρχή με σωστό τρόπο χρησιμοποιώντας την εμπειρία αντίστοιχων επενδυτικών τραπεζών του Δημοσίου στη Βραζιλία, την Νορβηγία, την Κίνα, ακόμη και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (η οποία έχει αποδείξει στην πράξη, και στην Ελλάδα, ικανή για «καθαρότερα» έργα και μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην εκτέλεσή τους).

Αρκούν; Το έργο, όταν έχεις να αντιμετωπίσεις τόσο εκτεταμένη ύφεση και υψηλή ανεργία, είναι τεράστιο

Όχι δεν αρκούν. Από το 2010 υποστηρίζω ότι η κρίση δεν είναι ελληνική. Το οποίο τι σημαίνει; Ότι μια κυβέρνηση η οποία λειτουργεί πραγματικά ευρωπαϊκά και όχι όπως – όπως και ως εντολοδόχος του Βερολίνου – θα πρέπει να προωθή μια συνολική πολιτική για ολόκληρη την Ευρωζώνη. Όλες οι χώρες, έχουν πρόβλημα χαμηλών επενδύσεων ακόμη και η Γερμανία, η οποία έχει χαμηλό ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας (όσο και αν αυτό ακούγεται περίεργα στα ελληνικά αυτιά). Γνωρίζουμε, λοιπόν, πάρα πολύ καλά ότι η Ευρωζώνη και η ΕΕ συνολικά ταλανίζονται αυτή την περίοδο από τις δυνάμεις του αποπληθωρισμού.

Δεν βλέπει κανείς να ανησυχούν απ' αυτό στην ηγεσία της ΕΕ

Ναι δεν ανησυχούν, αλλά παρατήρησε τα αποτελέσματα των εκλογών την προηγούμενη Κυριακή στη Γαλλία. Αυτό που είναι απαραίτητο είναι η ενίσχυση της ETE και αναγωγή της σε έναν οργανισμό που ουσιαστικά θα εισαγάγει ένα νέο New Deal για την Ευρώπη, όπως ο Ρούσβελτ το 1933 μετά τη μεγάλη ύφεση του 1929. Έτσι και εδώ χρειαζόμαστε ένα αντίστοιχο New Deal για τη μεγάλη κρίση του 2008. Ο τρόπος είναι πολύ απλός. Η ETE δεν μπορεί μόνη της να χρηματοδοτήσει κάτι τέτοιο γιατί μην ξεχνάμε ότι εκδίδει ομόλογα τα οποία φοβάται ότι θα χάσουν την αξία τους εάν «πλατιάσουν» και αναλάβουν πολλά ρίσκα στην Περιφέρεια και αλλού. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζεται ένα συνεταιίρο και αυτός είναι η EKT. Μαζί με τον Στιούαρτ Χόλαντ και τον Τζέιμς Γκαλμπραϊθ προτείνουμε το 50% της εθνικής επιχορήγησης των έργων που σήμερα χρηματοδοτεί η ETE, με τον α ή το β τρόπο, να τον εγγυάται η EKT είτε με έκδοση ομολόγων επικουρικών των ομολόγων της ETE είτε μέσα από την αγορά ομολόγων της ETE στην δευτερογενή αγορά. Υπάρχουν τρόποι πάρα πολύ απλοί, τεχνοκρατικοί, με τους οποίους η ETE μπορεί όντως να γίνει ο θεσμός που διοικεί και επιβλέπει ενός πανευρωπαϊκού New Deal το οποίο θα ταραξει τα λιμνάζοντα νερά και θα δημιουργήσει συνθήκες για επενδύσεις όχι μόνο μέσα από την ETE αλλά και τον ιδιωτικό τομέα. Διότι μην ξεχνάμε ότι το μεγαλύτερο πρόβλημα που έχει η Ευρώπη είναι οι λιμνάζουσες αποταμιεύσεις οι οποίες είναι τόσο τρομοκρατημένες που δεν επενδύονται σε παραγωγικές διαδικασίες.

Μας χρειάζεται, λοιπόν, και ενίσχυση της ζήτησης

Ο μόνος τρόπος να αυξηθεί η ζήτηση χωρίς την δημιουργία νέας φούσκας είναι να αυξηθούν πρώτα οι παραγωγικές επενδύσεις. Οι επενδύσεις σήμερα αποφεύγουν τους παραγωγικούς κλάδους (και στρέφονται στους χάρτινους πύργους του χρηματοπιστωτικού συστήματος) επειδή οι επιχειρηματίες φοβούνται ότι η ζήτηση είναι χαμηλή. Αυτός ο φόβος αυτπ-επιβεβαιώνεται καθώς οι χαμηλές επενδύσεις φέρνουν χαμηλή ζήτηση κι έτσι επιβεβαιώνονται οι αρνητικές τους προσδοκίες. Πρέπει να σπάσει αυτός ο φαύλος κύκλος αρνητικών προσδοκιών που αναπαράγουν τον άλλο φαύλο κύκλο μεταξύ των ασθενικών επενδύσεων και της χαμηλής ζήτησης. Ο μόνος τρόπος για να σπάσουν αυτοί οι φαύλοι κύκλοι είναι μέσα από την ενεργοποίηση της ΕΤΕ ως πυλώνα ενός New Deal σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Υπάρχουν όμως οι δυνάμεις που θα θέσουν και θα επιβάλουν αυτή την πολιτική;

Θεωρώ ότι οι δυνάμεις υπάρχουν, απλώς είναι φιμωμένες και αποσυντονισμένες αυτή τη στιγμή. Ακόμη και στο ευρωκοινοβούλιο, ακόμη και σήμερα, πριν τις εκλογές του Μαΐου, αυτή η άποψη είναι πλειοψηφική. Αλλά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αυτό δεν συζητείται, επειδή υπάρχει ένα είδος ομερτά, μια επιβεβλημένη σιωπή από την πλευρά του Βερολίνου, καθώς καμία κυβέρνηση έως τώρα δεν έχει τολμήσει να προβάλλει το ανάστημά της. Μια ελληνική κυβέρνηση διαφορετικού τύπου θα μπορούσε να θέσει το ζήτημα, να αρχίσει η συζήτηση στην οποία, μετά, πολλοί άλλοι θα θέλανε να συμμετάσχουν.